

Gerand blaasjesmos: winterannuel van rommelhoekjes

In het agrarisch gebied vormen greppels, akkerranden en andere open plekken een geschikt substraat voor mossen. Vooral op braakliggende akkers en tijdelijk met rust gelaten akkerranden kan een grote diversiteit voorkomen. Het Gerand blaasjesmos (*Sphaerocarpos texanus*) is één van de soorten die afhankelijk is van in de winter onaangeroerde plekken, en heeft hier zelfs zijn levensstrategie op aangepast. Hoe belangrijk is het agrarische gebied voor deze soort?

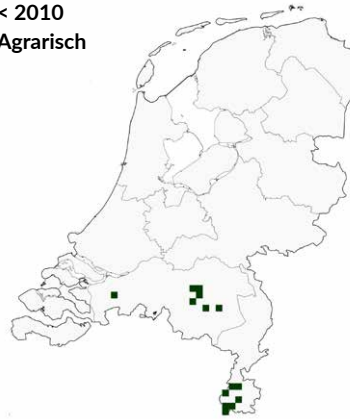
Henk-Jan van der Kolk (BLWG)

Blaasjesmossen hebben een typisch uiterlijk, dat doet denken aan een tros met groene opgeblazen ballonnetjes. Het zijn levermossen die gekarakteriseerd kunnen worden als winterannuel. Ze kiemen in het najaar uit sporen en groeien gedurende de winter uit tot volwassen mosplantjes. In het voorjaar zijn de sporen rijp. Deze komen vrij door het openbarsten van de kapsels, waarna de mosplantjes afsterven. De hele levenscyclus van blaasjesmos speelt zich dus binnen één jaar af. De sporen zijn relatief zwaar, en kunnen niet met de wind worden verspreid. Ze kunnen wel jarenlang in de bodem overleven, en op die manier wachten op een geschikt moment om uit te groeien tot nieuwe mosplantjes. Blaasjesmossen zijn zeker niet de enige soorten met deze levenswijze. Ook plantensoorten hebben deze levensstrategie aangeleerd, bijvoorbeeld Muizenstaart (*Myosurus minimus*), een typische plantensoort van het agrarische

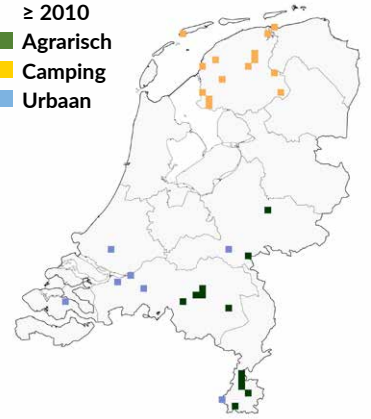
1

Gerand blaasjesmos (*Sphaerocarpos texanus*)

< 2010
■ Agrarisch

≥ 2010
■ Agrarisch
■ Camping
■ Urbaan

gebied die net als blaasjesmossen onder andere op braakliggende grond en boomkwekerijen kan voorkomen.

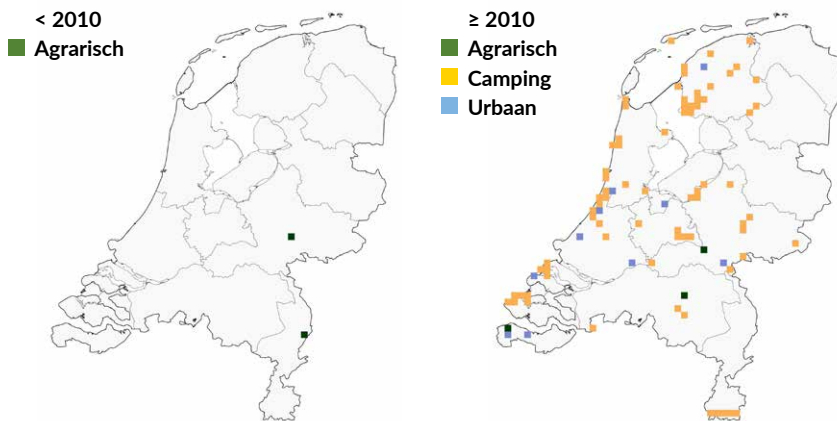
Gerand blaasjesmos.

Foto: Henk-Jan van der Kolk

Rommelhoekjes

Het Gerand blaasjesmos (*Sphaerocarpos texanus*) groeit op open en regelmatig omgewerkte kleigrond, löss of leemhoudend zand. Typische groeiplaatsen zijn braakliggende akkers, akkerranden, moestuinen, boomkwekerijen of jonge boomaanplanten. De grond waarop blaasjesmos groeit mag gedurende de winter niet omgewoeld

2

Gestekeld blaasjesmos (*Sphaerocarpos michelii*)

Kale grond met blaasjesmossen.

Foto: Ruud van Middelkoop

worden, zodat het mos de tijd krijgt om zijn levenscyclus te voltooien. Gerand blaasjesmos komt vaak samen voor met andere winterannuelen, zoals landvorkjes (*Riccia*).

Van agrarisch specialist naar alleskunner

Gerand blaasjesmos werd in Nederland vanouds beschouwd als een typische soort van het agrarische gebied. Vrijwel alle vondsten van voor 2010 zijn gedaan in het agrarische gebied van Noord-Brabant en

Zuid-Limburg ❶. De laatste jaren wordt Gerand blaasjesmos ook in heel andere biotopen gevonden; in het urbane gebied en op campings. In het urbane gebied groeit Gerand blaasjesmos vaak op kleiige of zandige grond op parkeerplaatsen of op begraafplaatsen, maar soms ook gewoon tussen de stoeptegels. Maar nog altijd ligt het zwaartepunt van haar verspreiding in het agrarische gebied van Zuidoost-Nederland. Mogelijk wordt de soort hier ook nog vaak over het hoofd gezien, of wordt er weinig gezocht op geschikte plekken in het voorjaar. Het zoeken naar blaasjesmossen in het agrarische gebied kan, net als bij Muizenstaart het geval is, vast nog veel nieuwe vindplaatsen opleveren.

Dubbelganger op campings

Campings staan tegenwoordig in de belangstelling bij zowel floristen als bryologen. Op de kale grond die na een seizoen kamperen achterblijft staan in het vroege voorjaar allerlei leuke winterannuelen, waaronder ook blaasjesmossen (Van Dijk e.a., 2015; Bekking, 2016). Op campings komt vooral de dubbelganger van Gerand blaasjesmos voor, namelijk het Gestekeld blaasjesmos (*Sphaerocarpos michelii*), die alleen door microscopisch onderzoek te onderscheiden is. In het verleden werd Gestekeld blaasjesmos als de zeldzaamste van de twee soorten beschouwd, met voor 2010 slechts twee vondsten in het agrarische gebied ❷. Ondertussen is Gestekeld blaasjesmos al op tientallen campings door heel Nederland aangetroffen, terwijl Gerand blaasjesmos alleen op enkele campings in Friesland is gevonden. Hierdoor mag het Gestekeld blaasjesmos zich voor nu de algemenere van de twee noemen.

